

CERAMICA

Petru Maxim

Ceramica pictată din Moldova își are începuturile acum 5000 și e denumită după un toponim moldav, Cucuteni. Este în legătură cu teritoriile din răsăritul acestei regiuni și probabil cu zone mai îndepărtate din Asia unde se obișnuia decorația pictată. Toate tipurile de vase din cultura Cucuteni se remarcă prin decorul pictat în *alb, roșu și negru*. Suprafața vasului era acoperită cu un strat subțire de culoare albă. Peste acest fond de culoare albă se aplică roșul, în așa fel încât să rezulte, din fondul vasului, motivul decorativ care apoi era înrămat cu o dungă neagră. Motivele principale sunt *spirală* și *meandrele* la care se adaugă *banda în zig-zag, triunghiul, romb* s.a. *Spirala fugătoare*, întâlnită și în ornamentarea altor culturi neolitice ce au cultivat motivul spiralei, constituie una dintre cele mai reușite maniere de a folosi spiralele care, rotindu-se orizontal, dau impresia de mișcare infinită. Toată ceramica cucuteniană a fost lucrată cu mâna, fără folosirea roții olarului. Anumite detalii de pe pereții vaselor arată că îndepărtații precursori ai ceramiștilor de astăzi foloseau *unelte de lemn, de os și de lut ars* pentru modelarea vaselor. Elemente cucuteniene se regăsesc și astăzi în arta populară românească, în piesele realizate de meșterul botoșănean **Petru Maxim**, de un pronunțat caracter decorativ, sau ale ieșencei **Ionela Mihuleac**, ce readuce în atenția contemporanilor decorul spiralo – meandric specific aceluia tip de ceramică, în vase cultive, vase fructieră cu picior, opaițe, farfurii, sfeșnice.

Ionela Mihuleac

Reunind trei mari grupe, *ceramica neagră*, *ceramica roșie smălțuită* și cea *roșie nesmălțuită*, ceramica populară prezintă un vast repertoriu de forme și ornamente, determinate atât de tehnicile de lucru, cât și de utilizarea pieselor adaptate diferitelor necesități casnice. Criteriul fundamental după care poate fi împărțită ceramica populară în ceramica neagră, de tradiție dacică, care se regăsește în câteva centre în nordul Moldovei și ceramica roșie, de tradiție romană, este felul de ardere a vaselor în cuptor. Ceramica roșie nesmălțuită se lucrează astăzi mai rar, un vechi centru care rezistă datorită unui singur meșter **fiind Pârcovaci**, lângă Hârlău. Ceramica roșie smălțuită și decorată suportă un proces de angobare (aplicarea unui strat fin de pastă de lut apoasă) pentru a se crea fondul pe care se pune culoarea ce va decora vasul. După uscarea angobei se decorează fiecare vas, apoi se aplică stratul de smalt, urmând arderea acestuia. Tehnicile de ornamentare: stropire și scurgerea culorii, aplicarea cu cornul, aplicare cu pensula a culorilor.

Între centrele producătoare de olărie din partea centrală a Moldovei se numără și **Schitul Stavnic** din comuna Voinești (Iași), localitatea de baștină a meșterului **Dumitru V. Ifrim**. Amplasată într-o regiune mai puțin prielnică practicării agriculturii, din cauza reliefului deluros și a unui sol lutos cu slabe proprietăți în ceea ce privește cultivarea plantelor, această așezare a devenit în timp un important centru meșteșugăresc, în care olăritul s-a impus ca un reper al păstrării nealterate a tradiției.

Practicarea acestui meșteșug în zonă își are rădăcinile încă de la începutul secolului al XIX-lea, când este menționată existența unor familii de olari, a căror număr a crescut considerabil în secolul XX, ajungând la aproximativ 60 (după o listă întocmită în anul 1970). Așa cum s-a întâmplat în majoritatea satelor de olari din Moldova, în ultimii ani numărul meșterilor care practică acest meșteșug s-a redus considerabil, același lucru producându-se și aici. Din fericire, datorită transmiterii olăritului din generație în

generație în cadrul familial, precum și a realizării unei ceramici cu scop exclusiv utilitar, fără caracteristici artistice deosebite, un număr tot mai mare de tineri din această localitate, au început să practice olăritul, ajungând astăzi să spună, cu mândrie, că formează un sat de olari.

Centrul de olărit de la **Schitul Stavnic** s-a făcut remarcant prin producerea vaselor necesare pregătirii și păstrării alimentelor și a diferitelor categorii de veselă. Aici s-a lucrat atât ceramică neagră, până în preajma celui de-al doilea război mondial, cât și olărie roșie smălțuită, aceasta lucrându-se și în prezent. Ca formă amintim prezența vaselor de mare capacitate: chiupuri pentru borș, borcane, vase pentru depozitat cereale și alimente pentru iarnă. Majoritatea sunt acoperite cu smalț roșu, obținut în amestec cu argilă, cu un ornament format din linii vălurite incizate, realizate cu colțul fchieșului sau cu „potlogul”. De asemenea, apar și motive imprimare cu roțița. În trecut, vasele erau ornate prin pictare cu cornul, într-un decor vegetal, redat schematic, pe vasul „angobat” în alb, de unde au căpătat denumirea de „albituri”; aspectul deosebit le conferă acestora din urmă un loc aparte în ceramica moldovenească. Acest decor era realizat în general de către femei, a căror îndemânare a dus la apariția unor vase cu o notă aparte de frumusețe. Alături de oalele de mare capacitate s-au mai produs și lăptare cu pântecul bombat sau ovoidal, căni prevăzute în general cu cioc, ulcele și ulcioare, ușor de recunoscut datorită sfericității pântecului, precum și oale de sarmale, străchini sau talgere. Creația unor meșteri ca Nenerică Neamțu sau cei din familiile **Bacinschi**, **Teșchere**, **Luchian** a fost pe deplin recunoscută și apreciată, un număr mare de obiecte aflându-se în patrimoniul Muzeului Etnografic al Moldovei din Iași.

Continuator al acestui străvechi meșteșug, **Dumitru Ifrim** este cel care prin prezența sa la multe din manifestările organizate în special de muzeele etnografice încearcă să reînnoade tradiția participării la târgurile de profil. Astfel, vasele lucrate de el au o mare căutare în rândul publicului, fiind printre cele mai solicitate, asta și datorită demonstrațiilor pe care le efectuează frecvent, cu ajutorul roții, în fața vizitatorilor. Din discuțiile pe care le-am avut, am remarcat, efortul deosebit pe care îl depune împreună cu ajutoarele sale și numai dificultățile generate de transportul vaselor ceramice l-au făcut de multe ori să nu poată fi prezent la o astfel de manifestare. În acest context, o mare parte din marfa pe care o produce preferă să o vândă direct de acasă unor intermediari dintr-un sat vecin – Slobozia; țiganii de aici, cu ajutorul căruțelor, vând vasele sale în aproape toată Moldova. De altfel, ceramica de Schitul Stavnic a intrat în uzul comun al tuturor gospodăriilor din apropierea acestei localități, ea fiind apreciată pentru calitățile ei deosebite.

Dumitru Luchian, Schitul Stavnic-Voinești-Iași
Mobil: 0765/671.237, Telefon fix: 0232/235.197

Eusebiu Iacinschi, Ceramică decorativă de tip
Kuty , Botoșani, Mobil: 0740/183.273

Dumitru Pascaniuc, Marginea-Suceava, Mobil: 0745/028.216

La **Dumești, Iași**, un cunoscut centru de ceramică roșie smălțuită ornamentată a dispărut odată cu meșterul *Jenică Castan*, însă la Schitul Stavnic, olarul *Dumitru Ifrim* și familia meșterului *Luchian* meșteresc încă vase utilitare : chiupuri pentru umplut borșul, borcanele, lăptărețele, căni, ulcele, oale de sarmale. **În Botoșani**, regăsim lucrată și

comercializată cu succes ceramica de tip Kutu, deosebită prin tehnica „sgraffito” (decor de factură romano-bizantină), adusă din zona Rădăuți, meșterița **Sonia Iacinschi** ducând, de fapt, mai departe meșteșugul preluat de la maestrul Corneanu.

Ceramica neagră, ceramică ce suportă două cicluri de ardere, odată la roșu (ardere oxidantă), apoi la negru (ardere reducătoare), este o ceramică funcțională a cărei frumusețe provine din volumetria formelor. Tehnicile de decorare sunt puține: lustruire cu piatra sau cu o bucată de piele, ornamentare cu fchieșul (pieptenele), ornamentare cu roțița (la ceramica veche). Efectul decorativ obținut este remarcabil: urmele cenușii lăsate de piatră se armonizează într-un fel inedit cu negrul metalic al vasului. De o rară frumusețe și acuratețe a tehnicii este ceramica neagră decorativă a *familiei Triboi* din Ciorăști, ce păstrează meșteșugul din tată în fiu. Deosebită e tehnica de pictare cu var a moșoaicelor, o ceramică rituală, făcută la **Poiana** în județul Iași. E suficient să vezi vasul extrem de sobru, dar cu forme de minunată eleganță, al căror decor efemer este de parcă, pe vasele negre destinate cultului morților, ar fi înflorit deodată pomi din *ceea lume*.

Ceramica s-a bucurat, de altfel, de un adevărat cult în civilizația rurală românească. Recipiente speciale însoțeau cele mai importante evenimente ale vieții omului, de la primul scăldat al noului născut în apa încălzită în vas curat, care suna bine (ca pruncul să capete glas frumos!), până la înmormântare, când se sparge o oală, o dată cu sfârșitul unui destin. În aproape toate centrele de olărit s-au lucrat vase speciale destinate ofierii unor datini strămoșești. Din această categorie amintim numai tradiționalele „moșoaice” realizate din **ceramică neagră la Poiana Deleni (Iași)**, și din **ceramica roșie nesmălțuita la Zgura (Vaslui)**, precum și oale de Moși, de forme diferite, ce se dădeau de pomană pline cu vin sau cu diverse mâncăruri rituale.